

Imago Poloniae...

(ciąg dalszy ze str. 3)

opracowanych katalogów swojej kolekcji, zwykle związanych z wystawami, wśród nich dwa duże tomy z wystaw *Imago Poloniae* w Polsce (2002–2003)², oraz *Dantiscum Emporium Totius Europae Celeberrimum* w Gdańsku (2004–2005). Nie wydał jednak planowanego zbiorczego katalogu map ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów w języku angielskim.

Jego zbiory w Bitburgu doprawdy stały się międzynarodowym centrum badawczym historii kartografii. Pracowali tam, sponsorowani przez niego, historycy i archiwiści z Polski; odwiedzali go historycy kartografii i kolekcjonerzy z całego świata. Organizował kwerendy najrzadszych map Polski w największych bibliotekach Europy i Stanów Zjednoczonych. Tą drogą w Houghton Library, Harvard University, w 1986 r. odkryto drugi stan mapy *Poloniae*... Wacława Grodeckiego (Bazylea, 1570).

Obok dawnych map i atlasów Tomasz – „Dr Niewo” – zbierał ryciny miast, rytowane portrety polskich postaci historycznych, starodruki, przywileje królewskie, dokumenty, listy, rękopisy literackie, znaczki pocztowe itd. Zbierał także mapy morskie (miał m.in. dwa unikatowe portolany Morza Śródziemnego, 1588, oraz Bałtyku i Morza Północnego, 1588), dawne mapy Niemiec i Luksemburga.

We współpracy z historykami literatury i archiwistami wydał dwa tomy mickiewiczianów i tom *Utworów nieznanych* Juliana Tuwima z jego kolekcji oraz opracowanie przywilejów królewskich z tejże. Katalog rękopisów z jego kolekcji oczekuje na wydanie.

W Bibliotece Królewskiej można teraz obejrzeć „Album Moszyńskiego” (o burzliwej wczesnej i późnej historii), tj. zbiorok rękopisów Adama Mickiewicza, zawierający 42 jego utwory: sonety, elegie, ballady, bajki, erotyki i tłumaczenia z J.W. Goethego), kilka XVII-wiecznych książek polskich i jeden z przywilejów królewskich.

Pani Marie-Luise Niewodniczańska kontynuowała:

Pomyślałam sobie, że dla króla Stanisława jego gabinet rycin, biblioteka, kolekcja rysunków i malowideł architektów z całej Europy, zaproszonych do Warszawy [...], były wielką pasją, która dawała mu oparcie i siłę w polityce reform – nieskutecznej, gdyż miał bardzo niebezpiecznych i potężnych sąsiadów: Katarzynę, u nas nazywaną Wielką, i Fryderyka, króla Prus. Wyobrażam sobie, że tutaj szukał oparcia, tu przychodził wieczorami, cieszył się swoimi książkami, tu spotykał ciekawych ludzi, artystów, architektów, malarzy. Ta sala jest pełna historii. Jestem przekonana, że ta wspaniale odrestaurowana biblioteka fascynowałaby nie tylko mojego Męża, ale też wszystkie Osoby, które dla niego pracowały w naszym archiwum, albo które sprzedały mu swoje zbiory.

Tomasz Niewodniczański miał rozmaite plany co do przyszłości swojej kolekcji *Imago Poloniae*, która wzbudzała ogromne zainteresowanie i podziw światowych kolekcjonerów, ekspertów i uczonych. Jej przekazanie do Polski (która w wyniku działań wojennych i późniejszych zmian terytorialnych utraciła prawie wszystkie zbiory dawnej kartografii) wiązało ze zwrotem przez Polskę Niemcom Biblioteki Pruskiej, tzw. „Berlinki”, znalezionej w 1945 r. na Dolnym Śląsku i odtąd przechowywanej w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie. Rok przed śmiercią zmienił zdanie³.

Marie-Luise Niewodniczańska, Biblioteka Królewska, 14 czerwca 2010

fot. Andrzej Kobos

Znowu Pani Marie-Luise:

Jestem bardzo szczęśliwa, że dwa lata temu udało mi się przekonać Męża, aby jego zbiory poszły do Zamku Królewskiego, mimo że to, co było jego wielkim życzeniem, nie spełniło się: „Berlinka” jeszcze nie wróciła. Uważałam, że najważniejsze jest, aby jego zbiory były właśnie tu, w Warszawie, w tym fantastycznym miejscu. Nad powrotem „Berlinki” z Biblioteki Jagiellońskiej do Berlina musimy jeszcze pracować. Jestem przekonana, że uda się znaleźć rozwiązanie, dobre dla obu stron, sąsiadów we wspólnej Europie, którzy chcą zostać partnerami, a nawet przyjaciółmi.

ANDRZEJ M. KOBOS

¹ Cytaty pochodzą z mojego nagrania podczas uroczystości 14 czerwca 2010. (AMK)

² Pierwsza wystawa *Imago Poloniae* Tomasza Niewodniczańskiego odbyła się w Collegium Maius UJ we wrześniu 1981.

³ Wcześniej Tomasz Niewodniczański podarował Szczecinowi ponad 100 dawnych map Pomorza, a wrocławskiemu Ossolineum 218 map Śląska. Obdarował także muzea historyczne w Gdańsku i Wilnie.

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Aleksander Koj, Stanisław Rodziński, Adam Strzałkowski, Andrzej Szczeklik, Piotr Sztompka, Jerzy Vetulani, Jerzy Wyrozumski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Marian Nowy – redaktor naczelny, Andrzej Kobos – z-ca redaktora naczelnego, Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny, Adam Korpak – grafika, Witold Brzoskowski – sekretarz redakcji, fotostad.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania artykułów i korespondencji oraz zaopatrywania ich własnymi tytułami. Artykułów niezamówionych redakcja nie zwraca.

Subskrypcja: bezpłatną elektroniczną prenumeratę PAUzy można zamówić wysyłając e-mail na adres: pauza@pau.krakow.pl